

Koulutuksen ja tutkimuksen pohjoismainen vuosi 2016

I Osaamisen ketju kuntoon

Sektoriohjelman pääteemana oli koulutusjärjestelmän kokonaisuus ja sen kyky vastata yhteiskunnan ja työelämän sekä erilaisten oppijoiden muuttuviin tarpeisiin.

Erityistä huomiota ministeri- ja virkamieskokouksissa ja puheenjohtajuusvuoden tapahtumissa vuoden mittaan kiinnitettiin ennätysellisen suuren pakolaismäärän vaikutuksiin ja sen luomiin akuutteihin tarpeisiin koulutusjärjestelmässä eri Pohjoismaissa. Tarve kokemusten ja toimivien toimintamallien jakamiselle on ollut suurta ja tämän tematiikan parissa jatketaan Norjan johdolla ensi vuonna.

Puheenjohtajuusvuosi käynnistyi Pohjoismaiden yhteisellä esittäytymisellä Lontoossa digitaalisen oppimisen suurmessuilla, *Nordic@Bett* -tapahtumassa 21.1. Suomen johdolla pohjoismaista 2000-luvun digitaalista oppimista esiteltiin lasten ja nuorten toimesta lähes 800-päiselle kansainväliselle yleisölle. Digitalisaation mahdollisuuksista kansainvälisessä yhteistyössä eri kouluasteilla keskusteltiin myös pohjoismais-balttialaisessa seminaarissa Tampereen ammattikorkeakoululla Nordplus-ohjelmakomitean kevätkokouksen yhteydessä 26.5 ja digitalisaatiota opetuksessa *Dialog 2016* -konferenssissa Ahvenanmaalla. Keskeinen syksyn tapahtuma oli varhaiskasvatuksen konferenssi Säätytalolla 22.9.

Pädi pädi näytä mulle! Päiväkoti Onnelan lapset esiintyivät Säätytalolla pohjoismaisessa varhaiskasvatuksen seminaarissa (vas. kuva). Professori *Eva Johansson* Stavangerin yliopistosta ja dosentti *Anna-Majja Puroila* Oulun yliopistolta esittelivät tutkimushanketta arvojen roolista varhaiskasvatuksen arjessa Pohjoismaissa. (oik.kuva) Kuvat: Liisa Takala

Opetushallitus järjesti pohjoismaisen opetussuunnitelma-seminaarin 22.9. sekä koulujen johdolle suunnatun pohjoismaisen asiantuntijaseminaarin Educa-messujen yhteydessä tammikuussa.

Ajankohtaisten tarpeiden pohjalta tarkasteltiin ja päivitettiin yhteistyön muotoja aikuisten perustaitoja koskevassa asiantuntijaryhmässä, aikuiskoulutuksen pohjoismaisen verkoston (NVL) uusissa hankkeissa sekä Nordplus-ohjelman tulevan kauden uudistuksissa. Päätettiin kannustaa Pohjoismaiden ja Baltian maiden kouluja ja korkeakouluja yhteisiin hankkeisiin maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi Nordplus-ohjelmassa erityisellä kotoutumis-kampanjalla vuosina 2017–2018. Myös kieliyhteistyössä maahanmuuttajien ja pakolaisten kielten oppimiskysymykset nousivat aiempaa vahvemmin näkyviin. Suomessa järjestettävän vuosittaisen Kieliparlamentin teemana oli muuttuva pohjoismainen kielimaisema.

Osaamisen ketjun, hyvinvoinnin ja tasa-arvon kysymyksissä käynnistettiin uutta yhteistyötä sosiaali- ja terveystieteiden, työelämä- ja kulttuurisektorin kanssa *Pohjola2020*-hankkeessa. Tämän puitteissa järjestettiin mm.

suuri poikkiallinen *Sillat-Broar* -nuorisokonferenssi Linnanmäellä 27.–28.9 yhteistyössä pohjoismaisen lapsi- ja nuorisoyhteistyönkomitean Nordbokin kanssa. Kolmivuotinen hanke jatkuu 2017–2018. Osallisuuden teemoissa tuotiin esiin erityisesti NordForskin *Education for tomorrow* -tutkimusohjelmassa tehtäviä hankkeita sekä tehtiin yhteistyötä Helsingin yliopiston koordinoiman tutkimuksen huippuyksikön *Justice through Education* kanssa.

Koulutussektorilla käynnistettiin Suomen puheenjohtajuusvuonna myös lasten ja nuorten väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn hanke. Yhteistyön tuloksena ensi vuonna järjestetään hankkeen puitteissa Euroopan neuvoston materiaaleihin pohjautuvaa pohjoismaista täydennyskoulutusta opettajille.

II Pitkäjänteinen strategia liikkuvuudelle Pohjoismaissa

Pohjoismaisen yhteistyön keskeinen tavoite on toimiva liikkuvuus maiden välillä. Opiskelijaliikkuvuus Pohjoismaiden välillä on suurta, mutta opiskelijavirrat ovat varsin epätasaiset. Pohjoismaiden ministerineuvoston tavoitteena on käytettävissä olevien resurssien puitteissa vahvistaa koulutusalan eri toimijoiden laaja-alaista yhteistyötä ja monipuolista opiskelija-, opettaja- ja tutkijaliikkuvuutta.

Suomen puheenjohtajuusvuoden aikana ministerit vahvistavat ensimmäistä kertaa 5-vuotishjelmakauden yhteispohjoismaiselle *Nordic Master* -maisteriohjelmalle. Pidemmällä ohjelmakaudella on tarkoitus vahvistaa ohjelman toimintaedellytyksiä ja edesauttaa sen pitkäjänteisempää strategista suunnittelua. Opetusministerit allekirjoittivat päivitetyn korkea-asteen koulutuksen tunnustamista koskevan Reykjavík-julistuksen. Päivityksen tavoitteena on kirittää pohjoismaista yhteistyötä akateemisen osaamisen automaattisessa tunnustamisessa.

Pohjoismaiset opetusministerit allekirjoittivat päivitetyn korkea-asteen koulutuksen tunnustamista koskevan Reykjavík-julistuksen kokouksessaan 2.11. Kööpenhaminassa. Ministerit vasemmalta lukien *Tony Asunmaa* (Ahvenanmaa), osastopäällikkö *Daniel Gottrup* (Grönlanti), *Rigmor Dam* (Färsaaret), *Helene Hellmark Knutsson* (Ruotsi), *Torbjørn Røe Isaksen* (Norja), *Illugi Gunnarsson* (Islanti), *Sanni Grahn-Laasonen* (Suomi) ja *Ulla Tørnaes* (Tanska). Kuva: Kai Koivumäki

CIMOn kanssa yhteistyössä järjestettiin korkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen liikkuvuuden ja pohjoismaisen yhteistyön konferenssi 25.–26.8.2016. Konferenssista saatujen konkreettisten kehitysehdotusten työstäminen jatkuu ensi vuonna.

Pohjoismaisen liikkuvuuden ja koulutusyhteistyön tulevaisuusnäkyviä korkeakoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa kerääntyi pohtimaan lähes 150 henkeä Helsingin Paasitorniin 25.–26.8. Nordplus-ohjelman mahdollisuuksia on esitelty vuoden mittaan eri sidosryhmätilaisuuksissa ja myös poikkihallinnollisissa konferensseissa, kuten hyvinvoinnin ja kulttuurin pohjoismaisessa konferenssissa Turussa 27.–28.1.

Vuoden aikana valmisteltiin seuraavaa Nordplus-ohjelmakautta. Lopullinen päätös ohjelmakaudesta 2018–2021 siirtyi Norjan puheenjohtajuusvuodelle. Vuoden aikana käynnistettiin pohjoismaista lukiosopimusta koskeva päivitystyö. Korkea-asteen koulutukseen pääsyä koskevaan sopimukseen palataan ennen nykyisen sopimuskauden päättymistä vuonna 2018.

III Korkeakoulutus ja tiede yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kehittäjänä

Yhteistyössä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin kanssa järjestettiin pohjoismainen konferenssi korkeakoulutuksen tutkintokoulutuksen laadusta ja opiskelijakeskeisestä oppimisesta 14.6. Konferenssi oli jatkumoa pohjoismaisen asiantuntijaryhmän työlle.

Iloista väkeä Finlandiatalolla 14.6. Pohjoismaisen korkeakoulutuksen laatu-työryhmän jäseniä vasemmalta lukien Per Rosenblad (Ruotsi), Grethe Sofie Bratlie (Norja), Patricia Marchegiani (Tanska), Mirella Nordblad (Suomi), Viveka Persson (Ruotsi), Riitta Pyykkö (Suomi) ja Sonja Dögg Pálsdóttir (Islanti). Kuvassa oikealla vararehtori, pohjoismaisen korkeakoulutuksen laatu -työryhmän puheenjohtaja *Riitta Pyykkö* Turun yliopistosta, kansliapäällikkö *Anita Lehikoinen* opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä professori *Björn Stensaker* Oslon yliopistosta.

Nordplus-hallinnoijat kutsuivat yhteen opettajia ja opettajankouluttajia verkostoitumistapaamiseen marraskuussa. Tarkoitus on edesauttaa uusia yhteistyömuotoja erityisin tiedotus- ja verkostoitumistoimin.

Vuoden aikana järjestettiin ensimmäistä kertaa yhteinen kokous pohjoismaisen tutkimusyhteistyöelimen NordForskin hallituksen ja koulutuksen ja tutkimuksen virkamieskomitean välillä. Pohjoismaisen tutkimusyhteistyön resursseja on pyrkimys vahvistaa entistä aktiivisemmalla kansallisten tutkimusrahoittajien välisellä yhteistyöllä. Vaikuttavuutta on haettava myös vahvemmasta yhteydestä toisiin politiikkasektoreihin pohjoismaisessa yhteistyössä.

Eryistä temaattista painoarvoa annettiin puheenjohtajuusvuonna pohjoismaiselle vuoropuhelulle avoimesta tieteestä. Avoimen tieteen ja tutkimuksen ATT-hankkeen vuosikonferenssista tehtiin pohjoismainen ja se järjestettiin Metropolia ammattikorkeakoululla 22.11. Monipuolisin asiantuntijapuheenvuoroin eri Pohjoismaista tarkasteltiin erityisesti tutkijoiden meritoitumiskysymyksiä avoimen tieteen maailmassa sekä pohjoismaisia yhteistyömahdollisuuksia NordForskin tekemän taustaraportin pohjalta. Keskustelu jatkuu NordForskin hallituksessa sekä Norjan puheenjohtajuusvuonna.

Sosiaali- ja terveysalan pohjoismainen yhteistyö on nosteessa. Monet eri taustaraportit ovat tuoneet esiin merkittävän lisäarvon juuri tämän alan pohjoismaisessa yhteistyössä. Yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa järjestettiin Helsingissä 16.–17.11. laaja pohjoismainen kansanterveyskonferenssi, jossa keskusteltiin ja tuotiin esiin tutkittuun tietoon perustuvan päätöksenteon merkitystä ja käytiin kokemusten vaihtoa sosiaali- ja terveysjärjestelmien uudistamisista.

Suomen Akatemia nosti pohjoismaisen puheenjohtajuusvuoden näyttävästi esiin vuoden aikana eri Akatemiaohjelmissa kuten arktisessa tutkimusohjelmassa Arktiko, koulutustutkimusohjelmassa Tulos sekä akvaattisten luonnonvarojen kestävä hallinnan tutkimusohjelmassa Akva.

Yhteistyötä tehtiin myös Suomen tiedetoimittajien liiton kanssa kansallisen tiedetoimittajien konferenssissa 7.10. Helsingin yliopistolla. Konferenssin teemana oli populismi, vihapuhe ja media pohjoismaisessa viitekehyksessä.

Pohjoismaiset ministeriöiden johtavat virkamiehet kokoontuivat perinteiseen johtajatapaamiseen Tuusulan Krapihovilla 24.8.2016. Koulutuksen ja tutkimuksen virkamieskomitea kokoontui vuoden aikana neljä kertaa. Syyskuun kokous järjestettiin Porvoossa Suomessa.